

Centrale Commissie Dierproeven

Jaarverslag
**Centrale Commissie
Dierproeven 2025**

Voorwoord

2025 was mijn eerste volledige jaar als voorzitter van de CCD. Ik kijk met een goed gemoed terug op het werk dat de CCD samen met vele partners in de keten van dierproeven heeft verricht. De keten strekt zich uit van onderzoekers, Instanties voor Dierenwelzijn (IvD) en Dier Experimenten Commissies (DEC), tot aan de Nederlandse Voedsel- en Waren Autoriteit (NVWA) als toezichthouder en het Nationaal Comité advies dierproevenbeleid (NCad). Samenwerking, soms met kritische beschouwingen tussen de verschillende ketenpartners, draagt bij aan een zorgvuldige, ethische afweging over het inzetten van dieren voor wetenschappelijke doeleinden met als kernpunt het besef dat dieren levende wezens met gevoel zijn, waar we uiterst zorgvuldig en met respect mee om dienen te gaan. Van mijn werkbezoeken aan de verschillende instellingen is dit mij vooral bijgebleven: diervverzorgers die zich inzetten voor het welzijn van de dieren, bedrijven die het liefst aan de slag willen met alternatieven en overall in de keten professionals die op uiterst zorgvuldige wijze afwegingen maken over het gebruiken van dieren voor dierproeven. Samen maken we het 3V-beleid in Nederland succesvol.

In 2025 behandelden wij weer honderden vergunningsaanvragen en wijzigingsverzoeken. We hadden contact met DEC's en onderzoekers waar dat nodig was om tot een goede ethische afweging te kunnen komen bij individuele aanvragen. Die afstemming vond altijd plaats in goede harmonie en zonder uitzondering met oog voor dierenwelzijn en de voortgang van wetenschappelijk onderzoek.

De formele momenten, zoals het twejaarlijkse ketenoverleg en het DEC-voorzittersoverleg, die we als zelfstandig bestuursorgaan organiseren, verliepen positief-kritisch en constructief. Met het Ministerie van LNVN waren de contactmomenten hartelijk en waardevol. Het gezamenlijke werkbezoek aan de proefdierenfaciliteit van het LUMC is daar een voorbeeld van. Met de leiding van de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, de organisatie waar de CCD ondersteunende diensten vanaf neemt, is op diverse momenten overleg gevoerd. Als gevolg van deze gesprekken zullen we de samenwerkingsafspraken aanscherpen.

In 2025 heeft het aanvraagproces onder druk gestaan door de invoering van een nieuw ICT-systeem. Het indienen van projectvoorstellen kon daardoor niet meer op de oude, vertrouwde manier. Een wijziging van een ICT-systeem is geen sinecure. Ik ben het veld dankbaar voor het geduld en het begrip dat is opgebracht om de veranderingen door te voeren, ook al betekende dat tijdelijk veel meer werk voor IvD's, DEC's en onderzoekers. Dankzij deze ingewikkelde automatiseringsoperatie hebben we de kosten van de ICT-ondersteuning lager en beheersbaar gemaakt. De implementatie van het nieuwe ICT-systeem is goed is verlopen, maar we hebben ook geleerd van het proces. Niet alles ging goed. In het vervolg moeten we onze ketenpartners eerder en beter informeren.

De personele ondersteuning van de CCD gebeurt door een klein team van adviseurs en medewerkers onder leiding van algemeen secretaris Michiel van Butselaar. Ook voor hen had deze majeure ICT-verandering grote gevolgen, en naast het bijstaan van de partijen in het veld moesten ook zij wennen aan vaak ingrijpende veranderingen. Zij hebben zich daar goed doorheen geslagen en ik bedank alle medewerkers van OBDA, het ondersteunend bureau van de CCD, voor hun inzet. In november 2025 namen wij afscheid van CCD-lid Marcel ter Veld. Ik bedank hem voor zijn bijdrage.

Juridisch werd de CCD in 2025 zwaar belast door een tweetal WOO-verzoeken die van een dermate grote omvang waren dat forse extra inhuur van juridische capaciteit noodzakelijk was. Daarover wordt gerapporteerd in dit jaarverslag. De verzoeken lopen ook nog door in 2026 met hoge kosten tot gevolg. De CCD zal inzetten op verdere versterking van de juridische functie in 2026. Dat gebeurt in overleg met RVO en daarin zullen ook de aanbevelingen op dit punt uit de wettelijke evaluatie worden meegenomen. Deze wettelijke evaluatie, voortkomend uit de verplichtingen van de Kaderwet ZBO, wordt uitgevoerd in opdracht van het ministerie van LNVN en gaat over het doelmatig en doeltreffend functioneren van de CCD in de afgelopen 5 jaar. De uitkomsten van de evaluatie en de daaruit voortkomende aanbevelingen, zullen naar verwachting in het najaar van 2026 verschijnen.

2025 is inmiddels geschiedenis. De CCD staat als een huis en zal ook in 2026, in samenwerking met de gehele keten van betrokken en kundige professionals zorgdragen voor verantwoord proefdiergebruik in Nederland.

Henk Jan Ormel
Voorzitter CCD

Inhoudsopgave

1. Inleiding	4
2. Over de CCD	5
3. Proces van beoordeling	10
4. Vergunningen	13
5. Juridische Zaken	16
6. Communicatie	17
7. Financiën	18
8. Vooruitblik naar 2026	20

1. Inleiding

In ons land werken overheid, wetenschap, bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties al jaren samen aan verantwoord gebruik van dieren in (wetenschappelijk) onderzoek en onderwijs. Al in 1977 is de Wet op de dierproeven (Wod) ingevoerd. Deze wet beschermt het welzijn van de proefdieren, stelt kaders waaraan een proef moet voldoen en stelt eisen aan de deskundigheid van mensen die met proefdieren werken. Eind 2014 is de Wod herzien naar aanleiding van de implementatie van de Europese Richtlijn voor de bescherming van proefdieren in wetenschap en onderwijs (2010/63/EU). Sindsdien is de CCD het centrale zelfstandige bestuursorgaan dat als enige bevoegd is om vergunningen te verlenen voor het verrichten van dierproeven in Nederland.

2. Over de CCD

Sinds december 2014 is de CCD ingesteld als invulling van de invoering van de Europese Richtlijn over dierproeven voor wetenschappelijk onderzoek en onderwijs (2010/63/EU) in onze nationale wetgeving. De vergunningverlening dierproeven is daarmee gecentraliseerd. De CCD is een zelfstandig bestuursorgaan (ZBO). De commissie verleent alleen vergunningen als er geen andere onderzoeksmethoden zijn om de wetenschappelijke vraag te beantwoorden en als het nut en de noodzaak van het onderzoek voldoende opwegen tegen het ongerief voor het dier. Daarbij wordt een strikt *Nee, tenzij* beleid gevolgd. Iedere aanvraag van projectvergunning voor een dierproef wordt allereerst geanalyseerd op de mogelijkheid op vervanging door een proef zonder gebruik van dieren. Is er geen alternatief en is een dierproef noodzakelijk voor het behalen van de doelstelling, dan worden de verwachte baten afgewogen tegen de schade aan de proefdieren, en wordt de haalbaarheid van het onderzoek getoetst. Als aan deze voorwaarden voldaan is, wordt ingezet op het gebruik van zo min mogelijk proefdieren met een zo gering mogelijk ongerief. Tezamen wordt dit laatste het 3-V beleid genoemd, dus gericht op Vervangen, Verminderen en Verfijnen.

De CCD signaleert en beoordeelt ook kansen op het gebied van de 3V's en maakt dilemma's in het gebruik van dieren voor onderzoek duidelijk. Deze kansen en dilemma's worden geadresseerd bij het platform van Instanties voor Dierenwelzijn (IvD-Platform), het ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur (Ministerie van LNV) en bij adviesorganen zoals het Nationaal Comité advies dierproevenbeleid (NCad) en de Raad voor Dierenaangelegenheden (RDA). Hiermee draagt de commissie bij aan verantwoord proefdiergebruik in Nederland.

Voorbeelden van dilemma's zijn dierproeven die worden aangevraagd ten behoeve van mogelijke remedie van welvaartsziekten en dierproeven voor de veehouderij.

Wettelijke taken

In het kader van de Wod voert de CCD de volgende taken uit:

- beoordelen van aanvragen voor een projectvergunning dierproeven, mede op basis van een advies van een dierexperimentencommissie (DEC);
- verlenen van projectvergunningen voor dierproeven en zo nodig wijzigen en intrekken van verleende vergunningen;
- beoordelen van wijzigingen van vergunde projecten;
- publiceren van Niet-Technische Samenvattingen (NTS) van projecten waarvoor een vergunning is verleend;
- verlenen van erkenning aan de DEC's en zo nodig intrekken van deze erkenning;
- opstellen van richtlijnen en richtsnoeren voor de werkwijze van de DEC's;
- behandelen van verzoeken in het kader van de Wet open overheid (Woo-verzoeken);
- behandelen van bezwaar- en beroepsprocedures.

Doel

De CCD draagt bij aan verantwoord proefdiergebruik in Nederland. Dat doet zij door een transparante en zorgvuldige beoordeling van de aanvragen voor een projectvergunning dierproeven. De CCD signaleert en beoordeelt daarbij kansen op het gebied van het Vervangen, Verminderen en Verfijnen (3V's) van dierproeven en maakt dilemma's op het gebied van gebruik van dieren voor onderzoek duidelijk. De CCD laat zich daarbij adviseren door zogeheten Dierexperimentencommissies (DEC). Door deze combinatie van centrale beoordeling en advisering vanuit brede expertise, kunnen dieren die gebruikt worden in onderzoek en onderwijs optimaal beschermd worden.

Evaluatie CCD conform kaderwet ZBO

Als zelfstandig bestuursorgaan (ZBO) is er vanuit de Kaderwet ZBO een wettelijke verplichting tot een vijfjaarlijkse evaluatie van de CCD. In die evaluatie worden onder andere om de doelmatigheid en de doeltreffendheid van de CCD onder de loep genomen. Op dit moment is deze wettelijke evaluatie over de periode 2020 tot en met 2025 gaande. In opdracht van het ministerie van LNV is een onafhankelijk onderzoeksbureau hiermee aan de slag. In het onderzoek worden verschillende stakeholders zoals onderzoekers, Instanties voor Dierenwelzijn (IvD's), instellingsvergunninghouders en leden van Ketenoverleg en DEC's geïnterviewd. De onderzoekers hopen rond de zomer met hun eindrapport te komen.

In 2025 is het nieuwe ICT-systeem OVD in gebruik genomen. Voor de implementatie van het nieuwe ICT-systeem heeft de CCD nadere financiële afspraken moeten maken met de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) om van de leenfaciliteit van het agentschap gebruik te kunnen maken.

Samenstelling van de commissie

De CCD kwam in 2025 eens per drie weken bij elkaar, in totaal zeventien keer. De CCD bestond in 2025 tot november 2025 uit zeven leden. Per 1 januari is Damiën van Berlo gestart als CCD-lid ter vervanging van Flip Klatter.

Per 1 november heeft Marcel ter Veld de commissie verlaten. De verwachting is dat in maart een nieuw lid zal toetreden tot de commissie.

In 2025 bestond de CCD uit de volgende leden:

- Henk Jan Ormel, voorheen lid van de Tweede Kamer, voormalig lid van het Europees Parlement, dierenarts en One-Health expert van de Voedsel en Landbouw Organisatie van de Verenigde Naties (FAO).
- Marcel ter Veld tot 1 november 2025, hoofd van de Central Animal Facility (PDC), Leids Universitair Medisch Centrum (LUMC).
- Els Maeckelberghe, Universitair Hoofddocent Medische ethiek en onderzoek ethiek bij het Universitair Medisch Centrum Groningen (UMCG).
- Jan van der Valk, gepensioneerd 3V expert, tot januari 2022 Coördinator van het 3Rs-Centre van de Universiteit Utrecht

- Rebecca Nordquist, Universitair Hoofddocent Dierenwelzijn Landbouwhuisdieren, Faculteit Diergeneeskunde, afdeling Population Health Sciences, Universiteit Utrecht
- Mathieu Sommers, dierenarts en afdelingshoofd Carus Onderzoeksfaciliteiten (WUR).
- Damiën van Berlo, senior Toxicoloog/Beleidsadviseur bij het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) en Bureau REACH.

De commissieleden van de CCD vallen onder de Integriteitsregeling van de Rijksoverheid. Die stelt strikte voorwaarden aan nevenfuncties en financiële belangen (zogenaamde restricted list). De verkorte Cv's en belangenverklaringen van de commissieleden zijn te vinden op de website van de CCD.

Algemeen Secretaris

Michiel van Butselaar is Algemeen Secretaris van de CCD. In zijn rol is hij verantwoordelijk voor de ambtelijke ondersteuning van de CCD.

Samenstelling van de commissie tot november 2025

Staan en zittend van links naar rechts: Damiën van Berlo, Jan van der Valk, Henk Jan Ormel, Els Maeckelberghe, Mathieu Sommers.

Zittend van links naar rechts: Rebecca Nordquist, Marcel ter Veld.

Wie doet wat rond vergunningverlening?

Bij de vergunningverlening spelen verschillende partijen een rol: de aanvrager, de instellingsvergunninghouder, de instanties voor dierenwelzijn (IvD's), de dierexperimentencommissies (DEC's) en de CCD. De IvD begeleidt de aanvrager bij de projectaanvraag, maar speelt ook een rol bij (het toezicht op) de uitvoering van projecten. De DEC's adviseren de CCD over de aanvragen. De Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA) is de toezichthoudende instantie vanuit de overheid wat betreft de handhaving van de uitvoering van de projectvergunning bij de instellingen

Dierexperimentencommissies (DEC)

In het vergunningstelsel rondom dierproeven hebben de DEC's een belangrijke rol als adviseur voor de CCD. Alle nieuwe projectaanvragen die bij de CCD worden ingediend, stuurt de CCD met verzoek om advies naar een DEC. De DEC's adviseren de CCD over ieder projectvoorstel na een grondige beoordeling. Hierbij beoordeelt de DEC of de mogelijke opbrengsten van het aangevraagde onderzoek opwegen tegen het ongerief dat de dieren ondervinden. De termijn van 40 werkdagen om een projectaanvraag te behandelen, geldt voor de behandeltijd van zowel de DEC als de CCD samen. De CCD en de DEC's hebben als werkafspraken dat de DEC's 20 werkdagen hebben voor het opstellen van een advies voor de CCD. De overige 20 werkdagen heeft de CCD om te beslissen over de vergunningverlening.

In 2025 heeft de CCD twee keer regulier overleg gehad met voorzitters van de DEC's. Het doel van dit reguliere overleg was om middels goede samenwerking het proces van advisering door de DEC's ten behoeve van de vergunningverlening door de CCD nog beter te laten verlopen. Er is tijdens deze bijeenkomsten onder andere gesproken over de Beoordeling achteraf, ernstig ongerief, betrokkenheid van DEC's bij juridische zaken, wettelijke vereisten rondom de samenstelling van DEC's en de terugkoppeling over besluitvorming vanuit de CCD naar de betrokken DEC's.

De verslagen van de vergaderingen van de DEC-voorzitters en de CCD zijn te vinden op de website van de CCD: <https://www.centralecommissiedierproeven.nl/dierexperimentencommissie-dec>.

Sinds 2021 brengt de CCD bezoeken aan de individuele DEC's. In 2025 zijn er gesprekken geweest met twee DEC's in het kader van het op informele wijze bespreekbaar maken van thema's rondom dierproeven en het proces van vergunningverlening. Daarmee is er nu met elke DEC een informeel gesprek gevoerd. In 2026 worden vooralsnog geen nieuwe gesprekken ingepland maar zal worden geëvalueerd of het opnieuw opstarten van dergelijke informele bezoeken voor alle partijen wenselijk is.

Instanties voor dierenwelzijn (IvD)

Fokkers, leveranciers en gebruikers van proefdieren zijn verplicht een IvD te hebben of een IvD van een andere instelling te consulteren bij hun werkzaamheden. Bij elke organisatie die dierproeven uitvoert zijn één of meer personen verantwoordelijk voor het welzijn en de verzorging van de dieren. Dit is opgenomen in artikel 13f van de Wet op de dierproeven (Wod). De artikel 13f-functionaris is onderdeel van de IvD. Hiermee is het toezicht op het welzijn van de proefdieren geborgd.

De IvD adviseert het personeel van de instelling over dierproeven, de 3V's, ziet toe op het welzijn van dieren en begeleidt de aanvraag tot projectvergunning en de uitvoering van het project na vergunningverlening. Daarnaast beoordeelt de IvD of een aanpassing in een lopend project middels een administratieve melding bij de CCD kan worden ingediend, of dat een wijzigingsaanvraag vereist is.

In 2016 is het IvD-Platform opgericht. Het ondersteunend bureau van de CCD en het bestuur van het IvD-Platform voeren overleg om lopende zaken te bespreken en ontwikkelingen af te stemmen. Voor de CCD is het IvD-Platform een belangrijke bron van informatie uit het werkveld. Doordat IvD's vanuit de praktijk aan kunnen geven waar ze tegenaan lopen bij de vergunningverlening, kan het proces rond vergunningverlening dierproeven op basis van deze kennis en ervaringen verder geoptimaliseerd worden. De afstemming met de IvD's draagt tevens bij aan de verbetering van kwaliteit van projectaanvraag en proefdieronderzoek.

Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA)

Voor het houden, het fokken of leveren van dieren met het oog op dierproeven is naast een projectvergunning ook een instellingsvergunning nodig. Deze instellingsvergunningen worden verleend door de NVWA. Instellingen die onderzoek met dieren willen uitvoeren dienen te voldoen aan de voorwaarden die daarvoor in de Wet op de dierproeven (Wod) zijn gesteld.

De NVWA en de CCD hebben een samenwerkingsovereenkomst waarin afspraken zijn gemaakt over de uitwisseling van gegevens, samenwerking bij rapportages, verzoeken rondom inspecties, privacy en informatiebeveiliging. De CCD en de NVWA overleggen om de zes weken over actualiteiten omtrent de vergunningverlening en de handhaving. Een keer per jaar hebben de NVWA en de CCD gezamenlijk een casuïstiekdag waarbij punten vanuit de praktijk worden besproken. Ook toetst de NVWA bij nieuwe beleidsvoorstellen rondom de vergunningverlening of datgene dat wordt voorgesteld ook te handhaven is in de praktijk. Daarnaast registreerde de NVWA tot 1 januari 2026 jaarlijks het aantal daadwerkelijk uitgevoerde dierproeven en het aantal proefdieren in

Nederlandse instellingen. Hierover rapporteerde zij middels de jaarlijkse uitgifte van de 'Zo Doende'. Deze rapportage geeft een accuraat beeld van het aantal dierproeven dat er per jaar plaatsvindt in ons land, voor welke doeleinden, en hoeveel proefdieren hierbij zijn ingezet. Vanaf 1 januari 2026 neemt het ondersteunende bureau Dierproeven & Alternatieven (nieuwe benaming wordt Bureau Dierproeven & Alternatieven) deze taak voor haar rekening. Deze taak valt echter buiten de verantwoordelijkheid van de CCD.

Ketenoverleg

De CCD is een zelfstandig bestuursorgaan (ZBO) voor het verlenen van vergunningen op dierproeven. De kaderwet ZBO is dus op de CCD van toepassing. Hierin staat dat een ZBO voorzieningen treft waardoor personen en instellingen die met haar in aanraking komen in de gelegenheid worden gesteld om verbeteringen van werkwijzen en procedure voor te stellen. Het Ketenoverleg biedt hiertoe de gelegenheid.

Tijdens het Ketenoverleg geeft de achterban feedback aan de CCD en denkt actief mee over een optimale uitvoering van de wettelijke taken. Tijdens de bijeenkomsten kan vanuit de eigen verantwoordelijkheid van de verschillende partijen bij worden gedragen aan een goede werking van het wettelijk stelsel rond dierproeven. Dit heeft voor de CCD veel gewicht.

Bij het Ketenoverleg zijn de volgende partijen aangesloten (31 december 2025): de CCD, het NCad, de NVWA, het ministerie van LNVN, FIDIN, Vereniging Innovatieve Geneesmiddelen, HollandBIO, het KNAW, UMCNL, Netwerk Groene Bureaus (ATKB Waardenburg), UNL, de koepel voor veehouderij onderzoek (Nutreco, Royal GD, Schothorst Feed Research, MSD, Wageningen Research) het IvD-Platform, NVDEC en drie onderzoekers uit het veld. Vanaf 2026 zal ook ZonMW deelnemen aan het ketenoverleg als vertegenwoordiger van de subsidieverstrekkingen.

In 2025 hebben er twee overleggen plaats gevonden. Deze bijeenkomsten waren in april en november. In deze bijeenkomsten is gesproken over de survey die op initiatief van onderzoekers uit het veld tot stand is gekomen betreffende het vergunningstelsel bij het aanvragen van een dierproef, en de voorgenomen en uitgevoerde acties van de verschillende gremia. Ook is gesproken over ernstig ongerief en ongerief inschatting in het algemeen. Vanuit ZonMW is een gastspreker uitgenodigd om een presentatie te geven over het proefdierwijs beleid van ZonMW.

De verslagen van het Ketenoverleg zijn te vinden op de website van de CCD <https://www.centralecommissiedierproeven.nl/onderwerpen/organisaties/ketenoverleg>.

Ondersteunend bureau CCD

Bij haar werkzaamheden wordt de CCD ondersteund door het Ondersteunend Bureau Dierproeven en Alternatieven (OBDA). In 2026 verandert de benaming naar Bureau Dierproeven & Alternatieven.

Het secretariaat van het bureau ontvangt de aanvraag voor een projectvergunning of melding/wijziging via een digitaal systeem. Ook verstuurt het secretariaat van het bureau namens de CCD een ontvangstbevestiging en de factuur voor de leges van de vergunning- of wijzigingsaanvraag naar de instellingvergunninghouder. Het secretariaat stuurt de aanvraag vervolgens door naar de DEC met het verzoek om een advies over de aanvraag te geven.

Wanneer de aanvraag voorzien is van een DEC advies zal deze inhoudelijk worden behandeld door een adviseur van het bureau. Bij de behandeling van een projectaanvraag controleren deze experts van het bureau of de projectaanvragen inhoudelijk compleet zijn. Als er bepaalde zaken nog verduidelijkt of aangevuld moeten worden voordat de CCD een besluit kan nemen, stellen zij vragen aan de DEC of aan de aanvrager. De informatie uit de projectaanvraag wordt, samen met het DEC advies en de eventuele aanvullende informatie ingevoerd in een digitaal systeem waarbij een adviesnota wordt gemaakt. In deze nota worden belangrijke zaken uit de aanvraag en het DEC advies uitgelicht, en voorzien de adviseurs de commissieleden van een advies over de aanvraag. Deze adviesnota wordt samen met alle stukken van de projectaanvraag en het DEC advies voorgelegd aan de CCD.

Nadat de CCD een besluit heeft genomen over een projectaanvraag, wordt dit door de adviseurs van het bureau verwerkt in een beschikking. Elke beschikking wordt ondertekend door de Algemeen Secretaris, namens de CCD. Na verzending van de beschikking aan de instellingvergunninghouder informeren de uitvoeringsexperts de DEC die advies heeft gegeven over de projectaanvraag over het genomen besluit en de eventuele gestelde voorwaarden bij de vergunningverlening. Hierbij geeft de CCD ook een terugkoppeling aan de DEC over het advies dat de DEC over de aanvraag heeft gegeven.

Wat doet een behandelaar bij de Centrale Commissie Dierproeven?

Proces vergunningverlening

Het DEC advies komt binnen en dossiers worden verdeeld op basis van expertise en inzetbaarheid

De behandelaar leest alle stukken

De behandelaar bereidt de adviesnota voor de commissie voor Belangrijke zaken worden hierin uitgelicht

Alle dossierstukken en het advies van de behandelaar worden naar de CCD leden gestuurd

Tijdens de CCD vergadering onderbouwt de behandelaar wanneer nodig het advies en beantwoordt vragen over het dossier

De commissie vergadert één keer in de drie weken

Na bespreking van het dossier handelt de behandelaar dit administratief af

Dossiers worden altijd tegengelezen door een tweede behandelaar

Werkzaamheden naast vergunningverlening

Delen van nieuws en informatie via de CCD website

Informeren en samenwerken met universiteiten, ziekenhuizen en bedrijven

Schrijven van notities en handleidingen

Informeren en adviseren vergunningaanvragers

Publiceren Jaarverslag

Samenwerken met juristen Afstemming met het ministerie en andere overheidspartijen

3. Proces van beoordeling

Een instelling die onderzoek met dieren uit wil voeren, moet voor elk project een vergunning aanvragen bij de CCD. Een project kan bestaan uit één of meerdere dierproeven en heeft een maximale geldigheidsduur van vijf jaar. De Wod stelt als voorwaarde dat een aanvraag voor een projectvergunning eerst intern afgestemd moet zijn met de IvD. Op de website van de CCD staan de benodigde handreikingen om een vergunning aan te vragen.

De CCD heeft de wettelijke bevoegdheid om zelf een DEC te selecteren die gevraagd wordt advies uit te brengen over een vergunningaanvraag. Van die mogelijkheid heeft de CCD in 2025 geen gebruik gemaakt. Er is in alle gevallen aangesloten bij de voorkeur van de aanvrager. De CCD neemt op basis van het advies van de DEC en de complete vergunningaanvraag een definitief besluit over het al dan niet verlenen van de vergunning. De adviezen van de DEC's zijn daarbij zwaarwegend.

In 2025 heeft de CCD 97% van de DEC adviezen opgevolgd en heeft in 3% daarvan afgeweken. In geen van alle aanvragen is de CCD afgeweken van de DEC adviezen door een specifieke voorwaarde aan de vergunning te stellen, zoals het indienen van een wijziging als onderzoek voor buiten de EU nodig is, het indienen van een wijziging als nieuwe technieken zullen worden onderzocht bij aanvragen gericht op hoger onderwijs, het terugkoppelen van resultaten van een pilot-experiment of andere maatregelen om het dierenwelzijn te bevorderen.

Bij 2% van alle aanvragen ging het om toevoeging van algemene voorwaarden, zoals het toevoegen van een Beoordeling achteraf. In de overige 1% van de gevallen dat de CCD afweek van het DEC advies is de aanvraag bijvoorbeeld afgewezen, waarbij de DEC een positief advies had gegeven, of waar een DEC voorwaarden stelden die de CCD niet heeft overgenomen.

De voorwaarde 'Beoordeling achteraf'

De Wod schrijft voor dat een vergunninghouder binnen een jaar na afronding van het onderzoek een 'Beoordeling achteraf' aan de CCD moet sturen als de CCD dit als voorwaarde heeft opgelegd. De CCD legt deze voorwaarde op als er sprake is van ernstig ongerief, wanneer er onderzoek met non-humane primaten wordt uitgevoerd of als de CCD een andere zwaarwegende reden hiertoe heeft. Er zijn in 2025 zijn er 39 terugkoppelingen ontvangen en behandeld door de CCD.

Contract Research Organisation (CRO) aanvragen en de jaarlijkse terugkoppeling

Projectaanvragen door zogenaamde CRO's zijn over het algemeen van hoge kwaliteit en bevatten voldoende informatie om de wettelijk vereiste projectbeoordeling door de CCD uit te kunnen laten voeren. Bij enkele CRO aanvragen blijkt echter dat de afgesproken werkwijze uit 2015 kan leiden tot projectvergunningaanvragen waarvan de opzet dermate breed is, dat het voor de CCD gecompliceerd wordt om de schade tegen de baten van het

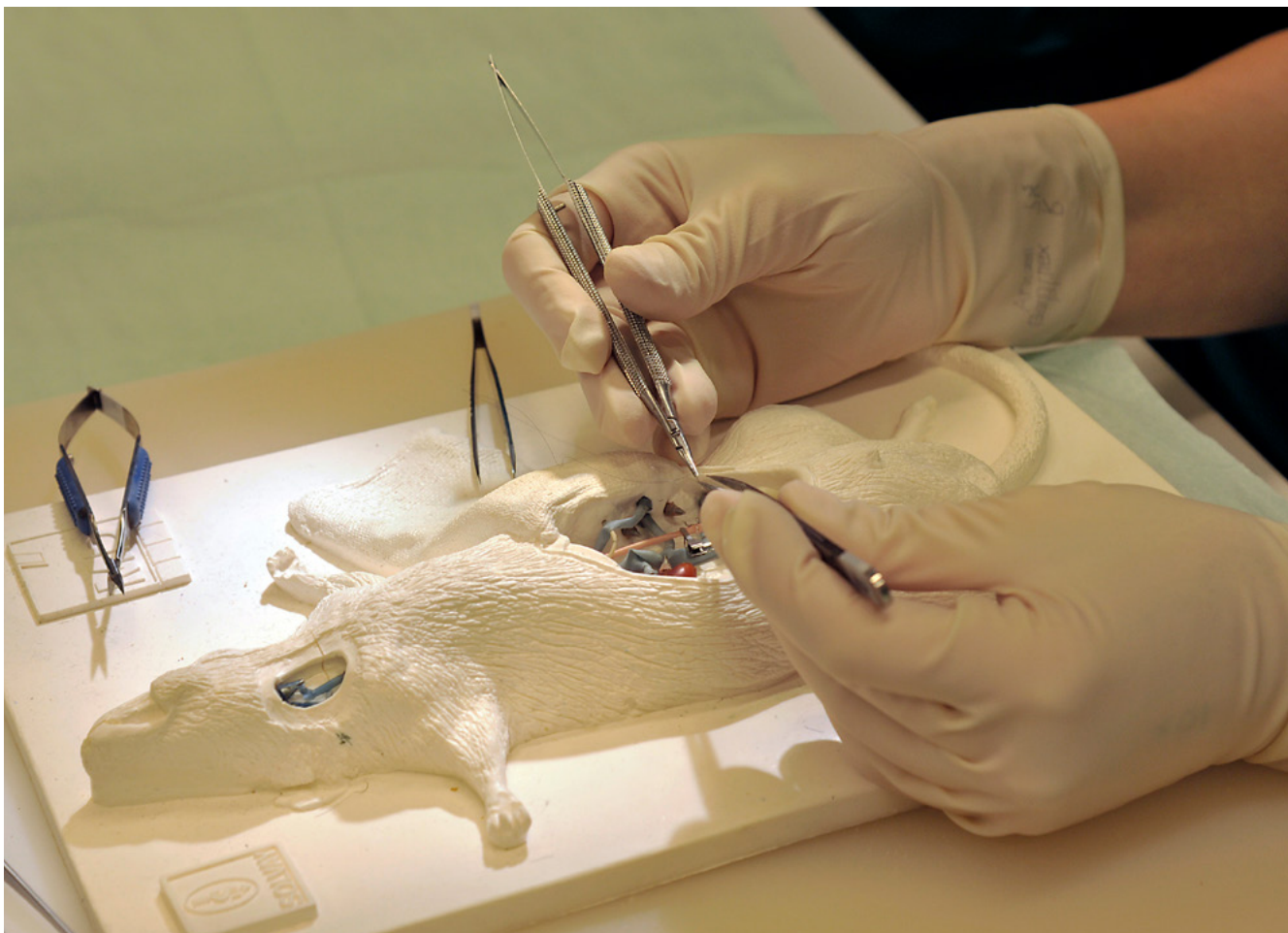
onderzoek af te wegen. Dit komt omdat op het moment dat een aanvraag wordt ingediend vaak nog niet in detail bekend is welke stoffen en ziektebeelden onderzocht zullen worden. Bij dit type onderzoeken is het daarom niet mogelijk om een vergunning te verlenen zonder dat er een voorwaarde in de vorm van een jaarlijkse terugkoppeling aan de vergunning wordt verbonden. Met deze jaarlijkse terugkoppeling op de verleende vergunning wordt de aanvrager verplicht om elk jaar een terugkoppeling te sturen aan de CCD met een overzicht welke experimenten zijn uitgevoerd met welke stoffen, met welke dieren en welk ongerief de dieren ondervonden. Hiermee kan de CCD de uitgevoerde dierproeven monitoren en eventueel aan de vergunning nieuwe voorwaarden verbinden en gestelde voorwaarden wijzigen. Ook kan de CCD besluiten de voorwaarde te laten vervallen.

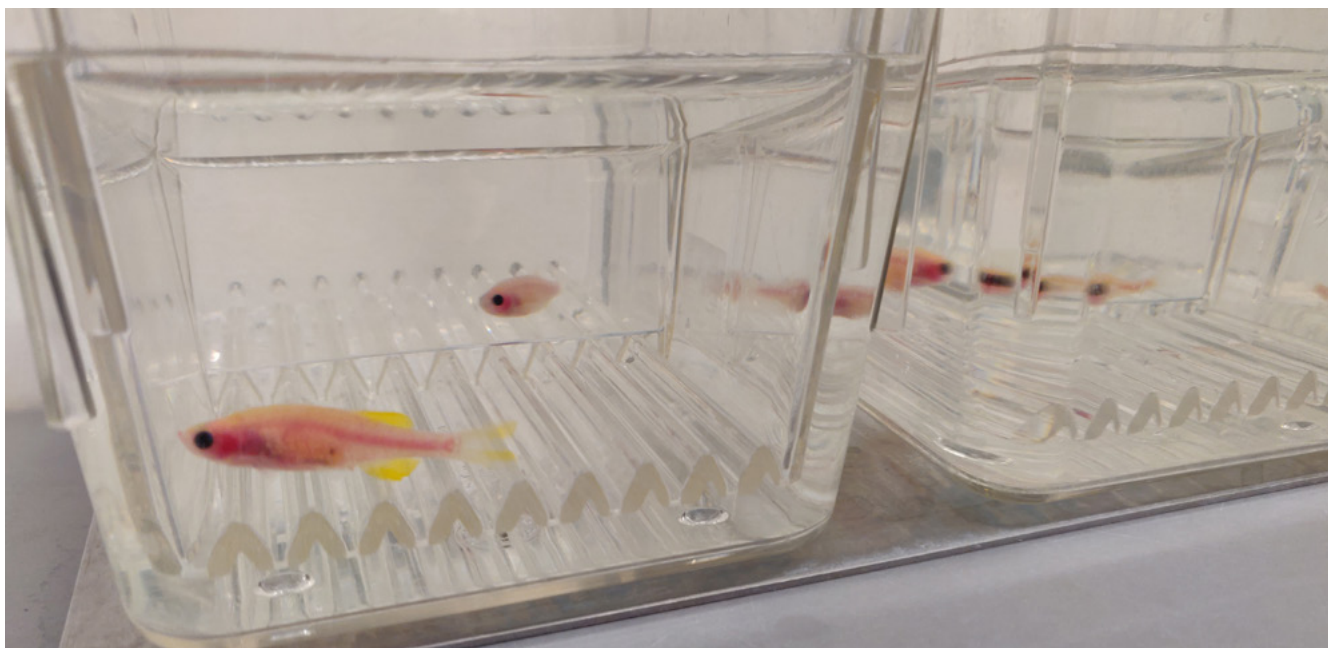
In 2023 is de CCD gestart met de evaluatie over de procedure bij het behandelen van aanvragen door CRO's voor de inzet

van proefdieren. De CCD heeft daartoe evaluatiegesprekken gevoerd met DEC's die regelmatig CRO-aanvragen behandelen en met een aantal instellingvergunninghouders die onderzoek voor derde partijen uitvoeren. Deze evaluatieve gesprekken hebben geleid tot een aangepaste Nederlandse toelichting op de aanvraagformulieren voor projectvergunningen. Het aangepaste formulier is te vinden op de website van de CCD. Begin 2025 wordt deze ook vertaald naar het Engels. In 2026 zijn nog niet alle vereiste terugkoppelingen die betrekking hadden op 2025 ingediend door de instellingvergunninghouders en ontvangen door de CCD. De door instellingvergunninghouders ingediende terugkoppelingen zullen door de CCD worden beoordeeld.

Tot slot

In samenwerking met haar ketenpartners blijft de CCD zich onverminderd inzetten voor het signaleren en adresseren van vraagstukken rondom dierproeven.

Ethische dilemma's bij proefdiergebruik

Het uitgangspunt van de Wet op de dierproeven (Wod) is dat dieren een intrinsieke waarde hebben die gerespecteerd moet worden en dat dierproeven alleen mogen worden uitgevoerd als de doelstelling niet op andere wijze kan worden behaald. De CCD dient bij de beoordeling van vergunningaanvragen af te wegen of het gerechtvaardigd is proefdieren te gebruiken voor een specifieke doelstelling, en in welke mate daarbij een aantasting van het welzijn van de dieren gerechtvaardigd is. Bij de beantwoording van deze vraag wordt niet alleen gekeken naar de doelstelling op zich, maar ook naar het belang van het behalen van die doelstelling voor mens of dier, de mogelijkheden om de doelstelling te behalen zonder het gebruik van dieren, de kans dat de doelstelling behaald wordt, de te gebruiken diersoorten, de aantallen dieren, het ongerief dat de dieren ondergaan en de wijze waarop het ongerief van de dieren beperkt wordt. De ethische afweging door de CCD is dus complex en alleen per individueel dossier te maken. Als de CCD oordeelt dat het gebruik van proefdieren niet gerechtvaardigd is, wordt een aanvraag afgewezen.

Het onderzoek mag dan niet worden uitgevoerd. De CCD maakt deze afweging, ook wel schade-batenanalyse genoemd, op onafhankelijke en onpartijdige wijze en gebruikt daarbij het advies van een DEC. De CCD is zich ervan bewust dat het gebruik van dieren voor onderzoek door de maatschappij steeds minder vanzelfsprekend gevonden wordt. Dit geldt voor dieren in het algemeen, maar met name als het gaat om grotere dieren als honden, katten, landbouwhuisdieren en apen. Proeven die men in een ver verleden acceptabel vond, zoals bijvoorbeeld het gebruik van proefdieren voor het testen van cosmetica, vindt men nu niet meer acceptabel en zijn in de Europese Unie sinds 1997 verboden. Deze ontwikkeling zal zich naar verwachting voortzetten en het is goed mogelijk dat we als maatschappij bepaalde zaken over onze omgang met dieren nu acceptabel achten maar in de nabije toekomst niet meer. Dit hoeft niet specifiek betrekking te hebben op onderzoek met behulp van proefdieren. Ook ontwikkelingen ten aanzien van

onze omgang met (landbouw)huisdieren kunnen van invloed zijn op toekomstige ethische afwegingen.

Werkwijze

Indien de CCD een vraagstuk signaleert die zij niet zelf kan duiden, kan zij overwegen om hierover advies in te winnen bij externe partijen. In het geval van project-specifieke casussen zal zij zich in eerste instantie richten tot de betreffende DEC. Ook kan worden besloten om onafhankelijke experts te benaderen voor additioneel advies om tot een zorgvuldige ethische afweging te komen voor specifieke casussen.

Wanneer de CCD regelmatig terugkerende of algemene vraagstukken signaleert kan het wenselijk zijn om hieruitgebreider bij stil te staan. Bij complexe gevallen kan de CCD besluiten om deze te adresseren bij het ministerie van LNVN, of zich te laten informeren door gespecialiseerde externe instanties. Hierbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan het Nationaal Comité advies dierproevenbeleid (NCad), de Raad voor Dieraangelegenheden (RDA), het Centrum voor Ethiek en Gezondheid (CEG) of het EU Reference Laboratory for alternatives to animal testing (EURL ECVAM). Zo zijn in het verleden vraagstukken geadresseerd op het gebied van onderzoek ten behoeve van de (intensieve) veehouderij, dieren die in voorraad worden gedood zonder te zijn ingezet voor fok of wetenschap, aanvraag door Contract Research Organisaties (CRO's), wettelijk vereist onderzoek, onderzoek naar leefstijl gerelateerde aandoeningen, het ongerief van individuele huisvesting, het doen van dierproeven ten behoeve van marktregistratie van producten buiten de EU en de transleerbaarheid van dierproeven. Voor meer informatie over deze dilemma's verwijst de CCD u naar de voorgaande jaarverslagen.

In 2025 heeft de CCD naar aanleiding van een brief van een DEC stilgestaan bij het al eerder besproken leefstijlvraagstuk. Regelmatig worden dierproeven ingezet voor ziektebeelden die een gevolg zijn van leefstijlkeuzes zoals ongezonde voeding of het gebruik van verslavende middelen.

4. Vergunningen

In 2025 zijn er een totaal van 131 nieuwe projectvergunningen aangevraagd. Een deel van de aanvragen van eind 2024, een totaal van 38 aanvragen, is begin 2025 behandeld. Ook zijn er eind 2025 aanvragen over de jaargrens naar 2026 gegaan; het betrof 15 aanvragen.

In totaal zijn er in 2025 een totaal van 169 projectvergunningen beschikbaar. Daarvan zijn er uiteindelijk 167 toegewezen. De CCD heeft in 2025 twee aanvragen afgewezen. Voor alle afwijzingen was de reden:

- Het niet kunnen maken van een schade-batenanalyse wegens ontbrekende informatie over de strategie en schade aan de proefdieren.

Aanvragen projectvergunningen	2024	2025
Aanvragen ingediend*	116	131
Teruggetrokken	6	18
Vergund	174	167
Beoordeling achteraf opgelegd	40	30
Afgewezen	3	2
Meldingen	407	267
Wijzigingsverzoeken	61	22

Er zijn 267 meldingen binnengekomen van aanpassingen in een project waarvoor een vergunning is verleend. Dit zijn aanpassingen die geen negatieve gevolgen hebben voor het dierenwelzijn.

Daarnaast zijn er 22 wijzigingsverzoeken op een projectvergunning gedaan die mogelijk negatieve gevolgen hebben voor het dierenwelzijn, door een wijziging in het aantal dieren, het diertype of de diersoort. Voor deze wijzigingsverzoeken is een advies aan een DEC gevraagd en zijn deze vervolgens beoordeeld door de CCD, deze zijn alle vergund.

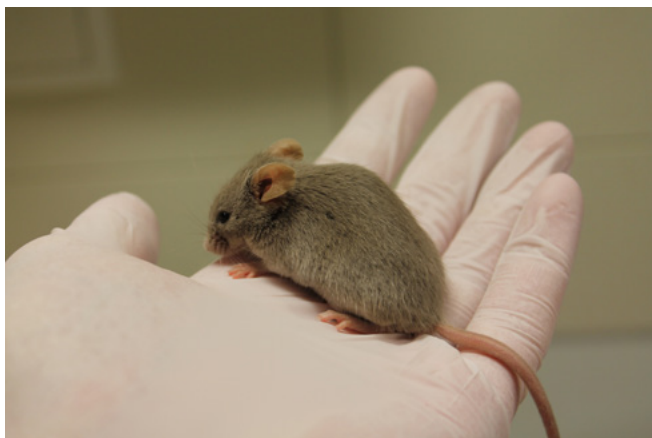
Er is één wijziging in 2025 ontvangen waarover in 2026 een besluit wordt genomen. Bij 30 vergunningen is sprake van Beoordeling achteraf. Een Beoordeling achteraf wordt opgelegd bij projecten met ernstig ongerief of waarbij ernstig ongerief volgens de CCD niet uitgesloten kan worden of bij het gebruik van niet-humane primaten.

De tijdigheid van het afhandelen van aanvragen heeft de afgelopen jaren veel aandacht van CCD en de DEC's. Het streven is om 85 % van de aanvragen binnen de wettelijke termijn af te handelen. Vanwege de overgang naar het nieuwe ICT-systeem in 2025 zijn deze data nog niet beschikbaar.

Aantal dieren

De CCD verleent vergunningen voor het uitvoeren van dierproeven. Het merendeel van de projectvergunningen hebben een looptijd van 5 jaar. De aantallen dieren in de vergunning mogen niet zonder toestemming van CCD overschreden worden. Het daadwerkelijk aantal dieren dat gebruikt wordt in dierproeven ligt meestal een stuk lager, bijvoorbeeld doordat (onderdelen van) proeven niet worden uitgevoerd of door het hanteren van go/no go momenten die in de projectvergunningen zijn beschreven. De daadwerkelijk gebruikte dieraantallen komen in de jaarlijkse rapportage 'Zo Doende' tot uitdrukking.

In de volgende tabel zijn de maximale aantallen dieren vergund in project voor een looptijd van maximaal 5 jaar per diersoort opgenomen, waarvoor in 2025 een vergunning is afgegeven. Het totale aantal ligt lager dan in 2024. Het aantal vergunde muizen, 'andere vissen', huishoenders, varkens, runderen, cavia's, konijnen, 'andere carnivoren', resusapen en java apen is in 2025 gestegen ten opzichte van 2024. Dit is te verklaren door relatief grootschalige aanvragen met als doelstellingen 'fundamenteel', 'behoud van de soort' of 'wettelijk verplicht' onderzoek waarbij deze diersoorten worden ingezet.

Maximaal aantal dieren	2024	2025
Muizen	404.469	432.988
Vissen	201.742	266.220
Zebravissen	142.151	39.329
Ratten	35.285	27.012
Huishoenders	10.925	29.726
Varkens	5.858	20.285
Vogels	15.619	10.140
Runderen	3.257	5.054
Cavia's	1.188	3.485
Goudhamsters	8.051	1.728
Konijnen	609	1.264
Kippen	55.260	1.086
Carnivoren	540	1.017
Schape	17.155	1.014
Knaagdieren	8.025	954
Geiten	1.266	769
Zoogdieren	968	550
Fretten	4.598	378
Paarden	1.177	245
Resusapen	200	203
Honden	107	70
Java apen	40	50
Minipigs	503	28
Katten	1.072	15
Reptielen	1.450	0
Amfibieën	1.350	0
Gerbils	50	0
Dwerghamsters	50	0
Klauwapen	26	0
Totaal	922.991	843.610

- **Niet-Technische Samenvatting (NTS)**

Van elke aanvraag voor een projectvergunning dient ook een Nederlandstalige NTS van het project te worden ingediend. Het leveren van de NTS is wettelijk bepaald in de Wod. De NTS is een publiekssamenvatting van het project, geschreven voor het brede publiek in begrijpelijke taal. Deze NTS-en worden sinds 2021 gepubliceerd op een gezamenlijke website waar alle NTS-en worden geplaatst van alle lidstaten van de Europese Unie. De nummering van de NTS-en die gepubliceerd zijn op deze EU-website verschilt van de nummering van de NTS-en die ook nog gepubliceerd zijn op de website van de CCD. Daarom wordt op de website van de CCD regelmatig een lijst gepubliceerd met EU-nummers per NTS, corresponderend met de bekende nummering waaronder de NTS-en op de CCD-website gepubliceerd zijn. In 2025 zijn er in totaal 181 NTS-en gepubliceerd.

In de NTS wordt ook de doelstelling van het onderzoek genoemd. Deze doelstellingen zijn onderverdeeld in een aantal doelcategorieën, zoals beschreven in de Wod. Een project kan onder meerdere doelcategorieën vallen.

Tabel Gepubliceerde NTS-en in 2025

Onderwerp	Aantal gepubliceerd
Fundamenteel onderzoek	164
Translationeel of toegepast onderzoek	138
Wettelijk vereist onderzoek of routinematige productie	19
Onderzoek ter bescherming van milieu, gezondheid, mens of dier	10
Onderzoek behoud diersoort	9
Hoger onderwijs of opleiding	12
Forensisch onderzoek	0
Instandhouding kolonies genetisch gemodificeerde dieren	9

De NTS-en worden gepubliceerd op de website van de EU. Daar staan ook de Niet-technische Samenvattingen (NTS-en) van andere EU-landen.

De onderstaande website is te gebruiken voor het raadplegen van NTS formulieren voor alle lidstaten van de Europese Unie: https://webgate.ec.europa.eu/envdataportal/content/alures/section1_number-of-animals.html.

- **De voorwaarde ‘Beoordeling achteraf’** De Wod schrijft voor dat een vergunninghouder binnen een jaar na afronding van het onderzoek een ‘Beoordeling achteraf’ aan de CCD moet sturen als de CCD dit als voorwaarde heeft opgelegd. De CCD legt deze voorwaarde op als er sprake is van ernstig ongerief, wanneer er onderzoek met non-humane primaten wordt uitgevoerd of als de CCD een andere zwaarwegende reden hiertoe heeft. Er zijn in 2025 zijn er 39 terugkoppelingen ontvangen en behandeld door de CCD of voor kennisgeving aangenomen. De terugkoppelingen worden gebruikt voor langer lopende analyses. Waar nodig wordt de NWVA geïnformeerd over het anders verlopen van een dierproef dan door de CCD vergund was.

5. Juridische Zaken

De juridische functie van de CCD als zelfstandig bestuursorgaan heeft in 2025 onder druk gestaan. Eind 2024 zijn twee nieuwe juristen aangesteld, ingehuurd door de CCD van RVO. De opgelopen achterstand van de behandeling van bezwaar- en beroepschriften in 2024 is in de loop van 2025 opgelost.

De juristen van de CCD verzorgen een aantal juridische taken van de CCD. Zij behandelen bezwaar- en beroepsprocedures voor de CCD. Ze geven advies over de afhandeling van primaire Woo-verzoeken, AVG-verzoeken en klachten. Daarnaast geven zij algemeen juridisch advies aan de Algemeen Secretaris van de CCD. Inhoudelijk rapporteren de juristen aan de Algemeen Secretaris van de CCD, maar de personeelsverantwoordelijkheid is elders belegd binnen de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO).

Hoewel het niet om grote aantallen gaat, kan gesteld worden dat in het algemeen de Woo-, bezwaar- en beroepszaken veel tijd in beslag nemen doordat de procedures complex zijn in het geval van de CCD. Daarbij kan onder meer worden gedacht aan belangen zoals de bescherming van bedrijfs- en fabricagegegevens, vertrouwelijke onderzoeksinformatie, persoonsgegevens, alsmede belangen die verband houden met de veiligheid van personen en instellingen. In het kader van de Woo dienen de vergunninghouder(s) en Dierexperimentencommissie(s) (hierna: DEC) om zienswijzen te worden gevraagd. Als het om veel dossiers gaat, wordt met deelbesluiten gewerkt. Een Woo-zaak kan maanden duren voordat het is afgehandeld. Daartoe moet de CCD sinds 2025 per WOO-verzoek extra externe capaciteit inhuren omdat de juridische ondersteuning van RVO daarin niet voorziet. Dat leidt tot extra kosten en coördinatie-last voor de CCD, en in het bijzonder de Algemeen Secretaris van de CCD. In juni 2025 is een dermate groot WOO-verzoek ingediend dat de extra kosten, inclusief de afhandeling in 2026, zullen oplopen tot naar verwachting € 150.000,-.

Voor bezwaar- en beroepszaken geldt dat in het kader van de Algemene wet bestuursrecht te worden onderzocht of er gewichtige redenen zijn om de op de zaak betrekking hebbende stukken slechts deels te delen met bezwaarmaker/eiser in beroep. In dat kader kunnen de vergunninghouder(s) en DEC('s) ook een zienswijze indienen. Deze beoordeling vindt tevens plaats binnen het normatieve kader van de Wet op de dierproeven, waarin regels zijn gesteld omtrent vergunningverlening, ethische toetsing en transparantie, evenals de daaruit voortvloeiende verplichtingen ten aanzien van vertrouwelijkheid en bescherming van gevoelige informatie.

Daarnaast dient rekening te worden gehouden met de relevante Europese regelgeving, in het bijzonder Richtlijn 2010/63/EU inzake de bescherming van dieren die voor wetenschappelijke doeleinden worden gebruikt, waarin bepalingen zijn opgenomen over vertrouwelijkheid, bescherming van intellectuele eigendom en het voorkomen van onevenredige schade aan vergunninghouders en betrokken instellingen.

Wet Open Overheid (Woo)

De Wet Open Overheid (Woo) biedt kaders voor actieve en passieve openbaarmaking. De Woo verplicht bestuursorganen bepaalde documenten actief openbaar te maken en de informatie-huishouding op orde te brengen. In voorbereiding hierop nemen de juristen van de CCD deel aan werkgroepen die het oogmerk hebben deze processen te bevorderen en in goede banen te leiden. Daarnaast is een extern advies aangevraagd hoe de CCD hiermee het beste kan omgaan.

De CCD ontving in 2025 vijf Woo-verzoeken, waarvan twee zeer omvangrijk. De CCD heeft niet al deze verzoeken ook in 2025 kunnen afronden. De omvangrijke Woo-verzoeken worden verder afgehandeld in deelbesluiten in 2026. Voor de afhandeling van deze Woo-verzoeken heeft de CCD externe specialisten moeten inhuren.

Van de ontvangen Woo-verzoeken in 2024 was één verzoek omvangrijk waardoor dit verzoek gedeeltelijk in 2025 moest worden afgerond. Alle besluiten op Woo-verzoeken en de openbaar gemaakte informatie publiceert de CCD op haar website: <https://www.centralecommissiedierproeven.nl/onderwerpen/informatie-over-dierproeven/woo>.

Bezwaarschriften

In 2025 heeft de CCD 9 bezwaarzaken afgehandeld. Hiervan waren er twee opgestart in 2024 en liepen door in 2025. Van de bezwaarzaken hadden er 4 betrekking op een Woo-verzoek van 2024.

Twee bezwaarschriften uit 2024 hadden betrekking op een vergunningaanvraag voor dierproeven. Beide zijn in 2025 afgehandeld. Een ander bezwaar is niet ontvankelijk verklaard.

Beroepszaken

In 2025 zijn er 4 beroepszaken geweest. Eén van de beroepszaken betrof een Woo-verzoek.

AVG-verzoeken en klachten

De CCD heeft in 2025 één AVG-verzoek ontvangen en geen klachten.

6. Communicatie

Transparantie is het uitgangspunt bij de activiteiten van de CCD. De focus van de communicatie richt zich met name op het professionele veld (vergunning houdende instellingen, DEC's, IvD's). Het doel is om duidelijkheid te geven over:

- het streven van de CCD naar een transparante en zorgvuldige vergunningverlening met focus op (verbeteren) dierenwelzijn
- de positie en rol van de CCD
- de geldende wet- en regelgeving
- hoe het proces van vergunningverlening verloopt (eisen, procedures, formulieren etc.)
- de vraagstukken bij de beoordeling van projectaanvragen

Website

De website www.centralecommissiedierproeven.nl speelt een centrale rol in de communicatie. Op de website is informatie te vinden over onder meer het proces van vergunningverlening, de aanvraagformulieren voor de aanvraag van een vergunning, informatie over wet- en regelgeving en de 3V's (Vervangen, Verminderen en Verfijnen) als mede de samenstelling van de commissie.

Verder zijn de Niet Technische Samenvattingen van alle onderzoeken waarvoor de CCD een vergunning voor 1 juni 2021 heeft verleend op de website gepubliceerd.

Tijdens een bijeenkomst van het Ketenoverleg in november 2024 is er naar aanleiding van aanbevelingen uit een survey afgesproken met de stakeholders dat de CCD haar website laat vertalen naar het Engels. De CCD heeft deze website in 2025 beschikbaar gemaakt om tegemoet te komen aan een grote groep niet-Nederlands sprekende gebruikers. Een aantal handreikingen zal in 2026 nog worden toegevoegd in het Engels.

7. Financiën

Onderstaand vindt u de tarieven van vergunningsaanvragen van de CCD in 2025. De leges worden jaarlijks met 5% verhoogd sinds 2022. Daarmee wordt zorggedragen dat het zelfstandig bestuursorgaan meer kostendekkend kan werken. In november 2024 zijn deze tarieven gepubliceerd in de Staatscourant.

De tarieven voor 2025 waren voor een vergunningaanvraag op projectniveau:

- voor een eenvoudige dierproef met één bijlage dierproeven geldt het bedrag van € 1.080,-
- bij één bijlage dierproeven: € 1.697,-
- bij twee bijlagen dierproeven: € 2.034,-
- bij drie bijlagen dierproeven: € 2.372,-
- bij meer bijlagen dierproeven: voorgaand tarief verhoogd met € 189,- per extra bijlage dierproeven
- Wijzigingsverzoek gericht op één bijlage dierproeven: € 1.080,-
- Wijzigingsverzoek gericht op meerdere bijlagen dierproeven binnen een project: € 1.697,-

Tabel verdeling kosten/inkomsten

Omschrijving	Retribueerbaar 2024	Niet-retribueerbaar 2024	Retribueerbaar 2025	Niet-retribueerbaar 2025
FTE	3,8	8,1	3,7	8,4
Kosten werknemers	€ 639.266	€ 1.008.900	€ 637.478	€ 1.376.078
Overige kosten	€ 226.527	€ 415.623	€ 111.807	€ 407.689
Totaal kosten	€ 865.793	€ 1.424.533	€ 749.285	€ 1.783.767
Inkomsten uit leges	€ 339.314		€ 389.009	
Inkomsten uit bijdrage LNV	€ 526.479	€ 1.424.533	€ 360.276	€ 1.783.767
Totaal inkomsten	€ 865.793	€ 1.424.533	€ 749.285	€ 1.783.767

Realisatie

De totalen van kosten en inkomsten van de CCD in 2025 worden in onderstaande tabel weergegeven en daarna verder toegelicht.

Toelichting op kostenontwikkeling

Het aantal ontvangen aanvragen voor vergunningen lag met 131 aanvragen hoger dan het aantal van 116 in 2024. Een stijging van 13%. Het aantal wijzigingsverzoeken was in 2025 met 22 lager dan het aantal van 61 in 2024. Het aantal te verwachten aanvragen en wijzigingen blijft echter lastig te voorspellen. De personele inzet hierop (retribueerbare kosten werknemers) was gelijk aan de inzet in 2024. De retribueerbare overige kosten zijn gehalveerd ten opzichte van 2024. De inkomsten uit leges zijn € 49.695 hoger dan in 2024 als gevolg van een stijging van het aantal aanvragen. Het verschil tussen de retribueerbare kosten en de inkomsten uit leges (€ 360.276) is bijgesteld door het Ministerie van LNVN.

De personele kosten vormen ook bij de niet-retribueerbare kosten de grootste kostenpost. Het betreft hier de inzet die niet toegerekend kan worden aan een aanvraag voor een nieuwe vergunning of wijziging, zoals het opstellen en aanpassen van richtlijnen, overleg met stakeholders, rapportages, communicatie, juridische inzet en zaken als meldingen en beoordelingen achteraf. De stijging van het aantal FTE is het gevolg van een investering in kwaliteit van de bedrijfsvoering en juridische zaken. Hiermee verwachten we beter te kunnen beantwoorden aan de wettelijke eisen waaraan een ZBO dient te voldoen.

Ten opzichte van 2024 zijn de niet-retribueerbare kosten voor de werknemers gestegen met € 367.178. Een stijging van ruim 36%. De stijging t.o.v. 2024 is voor een groot deel veroorzaakt door een toename in juridische procedures.

In 2025 kwamen 267 meldingen over lopende projectvergunningen binnen bij de CCD, wat circa 34 % minder is dan het aantal van 407 in 2024. De verwachting is dat het aantal meldingen en wijzigingen ongeveer rond de 300 zal blijven. Verder zijn 30 beoordelingen achteraf inhoudelijk behandeld. Dit aantal zal de komende jaren verder stijgen als gevolg van het aflopen van de opgelegde voorwaarde 'beoordeling achteraf' op projecten die voor vijf jaar vergund zijn.

Het is belangrijk hier te herhalen dat fluctuaties in de aantallen vergunningaanvragen, wijzigingen en meldingen over de jaren heen niet direct vertaald kunnen worden in de kosten

die gemaakt worden voor de beoordeling. Het grootste deel van de CCD begroting bestaat namelijk uit personeelskosten. De personele omvang lijkt passend bij de gemiddelde omvang van de werkzaamheden. Uitzondering hierop is de juridische inzet. Deze lijkt nu voldoende gedekt voor 2026, maar is afhankelijk van het aantal ingediende Woo-verzoeken.

Vergoedingen

De CCD-leden krijgen een maandelijkse vaste vergoeding voor het werk dat zij uitvoeren. Daarnaast kunnen zij een vergoeding ontvangen voor (reis-)kosten die zij voor de CCD maken. In de onderstaande tabel staan de totaal uitgekeerde vergoedingen in 2025.

Tabel vergoedingen aan commissieleden CCD

Naam	Vaste vergoeding	(Reis-) kosten
Henk Jan Ormel	€ 31.735,62	
Marcel ter Veld	€ 18.762,00	€ 487,66
Damiën van Berlo	€ 22.514,40	€ 310,77
Jan van der Valk	€ 22.514,40	€ 59,86
Rebecca Nordquist	€ 22.514,40	€ 59,86
Els Maeckelberghe	€ 22.514,40	
Mathieu Sommers	€ 22.514,40	€ 854,04
Totaal	€ 163.069,62	€ 1.772,19

Ondersteunend bureau CCD

De CCD wordt ondersteund door een secretariaat, het zogeheten Ondersteunend bureau dierproeven en alternatieven (OBDA). De medewerkers zijn door de minister van LNVN beschikbaar gesteld en hebben een aanstelling bij de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO). Het ondersteunend bureau bestaat uit een multidisciplinair team met hoog gekwalificeerde medewerkers die veelal een achtergrond hebben in life sciences. De medewerkers opereren onder het gezag van de CCD. RVO zorgt voor ondersteunende diensten voor de CCD op het gebied van huisvesting, financiën, ICT, juridische zaken en communicatie. Door RVO wordt jaarlijks een offerte uitgebracht aan de CCD over de te verrichten diensten.

8. Vooruitblik naar 2026

Na een dynamisch jaar, gekenmerkt door de overgang naar een nieuw ICT-systeem, verwacht de CCD dat 2026 een jaar van consolidatie wordt. De focus ligt op het verder optimaliseren van dit systeem, zodat gebruikers, vergunninghouders en aanvragers er optimaal mee kunnen werken.

Een belangrijk deel van 2026 staat in het teken van de wettelijke evaluatie. In de eerste helft van het jaar nemen onderzoekers interviews af met verschillende betrokkenen bij de CCD. Het evaluatierapport, dat in opdracht van het Ministerie van LVVN door een extern onderzoeksbureau wordt opgesteld, wordt rond de zomer verwacht. De CCD ziet de uitkomsten met vertrouwen tegemoet en staat gereed om samen met de DEC's, het ketenoverleg en andere stakeholders opvolging te geven aan de bevindingen en aanbevelingen.

De benodigde inzet voor juridische werkzaamheden hangt af van het aantal bezwaar- en beroepszaken en de omvang van Woo-verzoeken. In ieder geval is de eerste helft van 2026 extra juridische capaciteit nodig voor de afhandeling van meerdere omvangrijke Woo-verzoeken uit 2025. Daarnaast bereidt de CCD zich voor op de volgende fase van de Wet open overheid.

**Dit is een publicatie van de
Centrale Commissie Dierproeven (CCD)**

De CCD is het centrale orgaan dat als enige bevoegd is om vergunningen voor het verrichten van dierproeven in Nederland te verlenen.

Postbus 93118

2509 AC EK Den Haag

Telefoon 088-0421000 (gratis)

Email info@zbo-ccd.nl

www.centralecommissiedierproeven.nl

Publicatiedatum: maart 2026

Publicatienummer: RVO-040-2026/JV-CCD

Datum: 16 maart 2026